
Joga i teologija

Čitavo ljeto pa sve do danas raspravlja se u Hrvatskoj o slučaju joge u dnevnom životu. Angažirani katolici su u suradnji Swamijijeve organizacije s hrvatskim ministarstvom prosvjete vidjeli ili slutili na djelu nastojanje da se uvođenjem meditativnih tehnika hinduističkog podrijetla u hrvatski školski sustav pospješi slabljenje dosadašnje poviješću i tradicijom uvjetovane i ozbiljnije neosporavane prevage Katoličke crkve na religijskoj sceni u Hrvatskoj. Mnogima se, naime, u Crkvi čini da takve planove zdušno zagovaraju i promiču razni bjelosvjetski krojači geopolitičke budućnosti ovih naših prostora. S druge pak strane, nekatolici, antikatolici pa i neki od svojeg folklornog katoličkog identiteta umorni katolici branili su tu suradnju, vidjevši u njoj tek dobrodošlu priliku da hrvatski učitelji, po želji, usvoje jednu psihofizičku vještinu koja promiče duboki sklad uma i tijela, unosi smirenost u ljudski život te tako djelotvorno smanjuje razinu škodljivog utjecaja stresa. Na toj su se strani mogle čuti ili se još uvijek čuju opetovane zamjerke upućene crkvenim leaderima kako svojim pritiskom na ministarstvo otkrivaju svoje pravo lice koje je, uza sve slatkorječive načelne iskaze vlastite dijaloške spremnosti, zapravo duboko nesklono međureligijskoj dijaloškoj komunikaciji i suradnji.

Ta neobično duga pa i na mahove podosta emotivna polemika pokazala je da je ministarstvo zaista odveć metodološki nedorečeno i brzopletu prišlo financiranju i davanju logističke potpore aktivistima jedne konfesionalne udruge u plasiranju na hrvatski kulturno-prosvjetni pa i religijski prostor njihovih svjetonazorskih uvjerenja glede cjelovitog ostvarenja ljudskog bića i njegova uspješnog funkcioniranja. K tome treba dodati i dojam, dosta raširen u katoličkim krugovima, da određenu motivacijsku netransparentnost pa i neuvjerljivost nazočnu u obrazloženjima službenika ministarstva, treba dovesti u svezu s osobnim kvazireligioznim ili tek

političko-dodvorničkim pragmatizmom motiviranim simpatijama visokih državnih dužnosnika prema guruu Swamijiju.

Sve to čini razumljivim zabrinute, a ponekad i tjeskobne reakcije iz katoličkih krugova. Međutim, držimo da više ili manje odlučno iskazivanje zabrinutosti i nerazumijevanja te pronalaženje uvijek novih činjeničnih detalja u potkrepu teorije urote ne bi trebalo iscrpiti reaktivne sposobnosti crkvene zajednice kada se radi o neoreligijskim izazovima. Da, jer u slučaju joge u dnevnom životu riječ je nesumnjivo o jednom od duhovnih izazova koji se ubrzanim ritmom množe i bez kolebanja srućuju na do sada u velikoj mjeri katolički homogene kulturno-religijske prostore Hrvatske. Kao i većina drugih duhovnih izazova u životima ljudskih zajednica, tako i ovaj upućuje na to da su dosadašnje čvrste i neupitne religijske ravnoteže zahvaćene određenom nestabilnošću pa i fluidnošću poradi "inputa" nove kulture pluralnosti, uključujući i nove do sada na ovim prostorima malo ili nikako poznate religijske doktrine i iskustva. Istina, izazov, naročito ako je posrijedi radikalno dovodenje u pitanje dosadašnjih sigurnosti, može umjesto kreativnog odgovora dovesti do tjeskobnog samogetoiziranja jedne zajednice, do isključivo apologetskog pristupa drugom, neobičnom, nepoznatom. No, to zacijelo nije primjeren odgovor!

Kada je pak konkretno riječ o Swamijijevoj *Yogi u dnevnom životu*, govoriti o nekom radikalnom izazovu katoličkoj zajednici pa i difuznoj katoličkoj kulturi većine bilo bi najvjerojatnije pretjerano. No, činjenica da su predavanja dotičnog indijskog gurua održana u Zagrebu (Dom športova), Umagu i Čakovcu okupila, prema procjeni te neohinduističke udruge, nekoliko tisuća ljudi, među kojima je bilo više kulturnih uglednika i visokih političkih djelatnika te da na svojoj Internet stranici Swamijijeva organizacija smješta hrvatski interes za svoju duhovnu ponudu u sam vrh na svjetskoj razini, govori dobrano u prilog prosudbe da je u hrvatskom društvu u tijeku proces sve uočljivijeg problematiziranja dosadašnjih vjerskih predodžbi, ali i načina tradicionalnog prakticiranja vjere na duhovnoj i etičkoj razini. Zapravo slučaj joge u školama, dospio u žarište polemičke pozornosti zahvaljujući nesmotrenosti dijela hrvatske politike, predstavlja tek trenutačni skromni vrh jednog puno masivnijeg ledenog brijega koji tvore više ili manje duboke promjene dosadašnje kulturne paradigme. Jednom riječju, ono što Ivan Pavao II. u svojem govoru Papinskim akademijama (8. studenog 2001.) zove "novošću u kulturi" (novum culturale) uvjetovanom globalizacijom. S tim promjenama, međutim, nužno zajedno ide i oblikovanje novih duhovnih senzibiliteta i interesa koji svjedoče o

određenoj zasićenosti i nezadovoljstvu dosadašnjim načinom prakticiranja i predočavanja naslijeđene katoličke religioznosti. Dosta je osvrnuti se oko sebe s malo više smisla za realnost pa da se uvidi kako ne baš mali broj naših sunarodnjaka, posebice mladih, intelektualaca, ljudi u gradovima, otkrivaju veće ili manje afinitete s duhovnim ponudama i metodama ne samo newageovske galaksije već i drugih religijskih zajednica, s određenim elementima njihove interpretacije sudbine svijeta i čovjeka.

Nedvojbena, katolička zajednica je pozvana u svojem odgovoru na te veoma konkretne izazove aktualnih duhovnih kretanja u našem društvu aktivirati sve svoje pastoralne i teološke potencijale, a ne samo utjecaj svoje političko-brojčane težine. Kada je riječ o teologiji, a ona nas ovdje posebno zanima, nije dovoljna samo apologetika postojećeg. Potrebno je da teologija i u našoj sredini nauči osluškiivati govor promjena na duhovnom obzoru naših sunarodnjaka. Da bi se donijelo vlastiti sud bez apriorističkih predrasuda o novom što nastaje, ali i da bi se bilo u stanju izići ususret stvarnim duhovnim interesima i potrebama ovih konkretnih, a ne nekih apstraktnih ljudi zamišljenih prema prisnim nam obrascima od jučer, teologiji se danas nameće nužnost intelektualne askeze, suzdržanosti i poniznosti, koji je čuvaju od uobičajene kleričke napasti davanja prebrzih i prefabriciranih odgovora. Uljuljati se u uvjerenje da "mi" ljude našeg povijesnog podneblja i njihovu kulturu odavno veoma dobro poznajemo, da druge religijske ponude ne mogu ozbiljnije narušiti idilu tradicijske blizine tih ljudi s predodžbenim svijetom katoličkoga kršćanstva, po svemu sudeći će u nadolazećim desetljećima biti razobličeno kao veoma neugodna iluzija. Stoga je na teologiji trajno svraćati pozornost crkvene zajednice, njezinih predstojnika, a posebice pastoralnih djelatnika na promjene u kulturi koje se ubrzano događaju, namećući ne samo teologiji već i ukupnom pastoralu potrebu nove inkulturacije. Jer inkulturacija Evandjelja je uvijek bila preduvjet da ljudi u konkretnom kulturnom kontekstu uopće uspiju zapaziti i doživjeti evanđeosku poruku kao poruku slobode, bratskog i sestrinskog zajedništva, radosti i u konačnici spasenja koja ih egzistencijalno oslovljava. Naime, ono što poznajemo kao hrvatsko katoličanstvo, hrvatska katolička tradicija, "Croatia sacra" itd. predstavlja plod susreta Evandjelja i monolitne patrijarhalne, pretežito seoske kulture od jučer i njezinog iskustva života koji su danas na izdisaju. Potrebna je zato uistinu nova sinteza Evandjelja i kulture današnjih dobrim dijelom urbaniziranih Hrvata, a ne onih koji nastavaju našu historiografiju ili pak djetinja zapamćenja seosko-obiteljske idile mnogih predstojnika i animatora

katoličkih zajednica. Kao i uvijek do sada u povijesti Crkve neizostavna je uloga teologije u kritičkom uočavanju i prosudbi svih onih kulturnih fermenata koji sve snažnije i očitije određuju način razmišljanja i življenja, mentalitet, ophođenje i duhovne potrebe ljudi oko nas. Pritom mislim u prvom redu na težnje koje na prvi pogled izgledaju međusobno suprotstavljene: npr. individualizam i istodobna potreba da se odgovorno sudjeluje u oblikovanju institucija u kojima se konkretizira zajednički suživot; traganje za osobnim iskustvom kao temeljem vlastitog religioznog identiteta uz istodobno relacijsko poimanje istine koje čini da čovjek svoje religijske istine i iskustva promatra holistički u odnosu/svezi s istinama i iskustvima drugih religijskih tradicija; predanost frenetičnom radu i businessu s jedne te sve uočljivija težnja kod mnogih za razvijanjem meditativne dimenzije življenja, s druge strane; neumanjena potreba identitetnog pripadanja jednom narodu i njegovoj kulturi ali isto tako i lako uočljiva sve veća geografska pokretljivost i otvorenost prema kulturnom i svjetonazorskom pluralizmu današnjeg svijeta. Pa kada se tu još spomenu naglašeni terapijski i ekološki interesi i iščekivanja koja mnogi religiozni ljudi danas vezuju uz religiju, postaje razvidna složenost inkulturacijske zadaće koja u ovom našem vremenu stoji pred teologijom Crkve, ako uistinu želimo da Blaga vijest bude egzistencijalno važna i budućim pokoljenjima ovog naroda. Inkulturacija je zapravo trajan proces kao što je i sama kultura procesno događanje. Važno je da ona ne bude zaustavljena romantičarskim fiksiranjem na stadije od jučer. To bi, kada je riječ o teološkim i uopće pastoralnim modelima Crkve, bila fatalna pogreška. Trajna teološka inkulturacija predstavlja hermeneutičku pretpostavku da bi ljudi i njihove zajednice određenog kulturnog podneblja u značajnijoj mjeri prepoznali ili, kao u našem slučaju, nastavili prepoznavati životnu aktualnost i oslobađajući naboj "vjere naših starih". Slažemo se da teologija nije sve u nastojanju crkvene zajednice da što većem broju naših sunarodnjaka pokaže i danas egzistencijalnu djelotvornost Isusova puta. Ali bez nje, njezinog pojmovnog instrumentarija, njezine analitičko-kritičke metode i njezinog proročkog suprotstavljanja intelektualnoj i duhovnoj tromosti te strahovima od novog u Crkvi ipak ne ide. Možda je Swamijjev "hrvatski" slučaj čak i dobro došao ako je nekome pomogao da to sve zapazi.

Nikola Bižaca